

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-71-27>

УДК 338.48 (477)

СУЧАСНИЙ СТАН, ЧИННИКИ ТА УМОВИ РОЗВИТКУ ДУАЛЬНОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

CURRENT STATUS, FACTORS AND CONDITIONS FOR THE DEVELOPMENT OF DUAL EDUCATION IN UKRAINE

Шикіна Ольга Володимирівна

кандидат економічних наук, доцент,
Одеський національний економічний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5294-3367>

Кузнєцова Оксана Вікторівна

аспірантка,
Одеський національний економічний університет
ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-0574-2302>

Shykina Olga, Kuznietsova Oksana
Odesa National Economic University

У статті досліджено сучасний стан, чинники та умови розвитку дуальної освіти в Україні. Проведено аналіз впровадження дуальної форми здобуття освіти (ДФЗО) у закладах вищої освіти на основі даних пілотного проєкту Міністерства освіти і науки України. Визначено основні тенденції розвитку дуальної освіти, рівень її інтеграції в систему підготовки фахівців, а також вплив зовнішніх факторів, зокрема карантинних обмежень та війни, на реалізацію ДФЗО. Виявлено, що впровадження дуальної освіти є нерівномірним залежно від регіонів та спеціальностей, з переважною концентрацією у технічних та економічних напрямках. Обґрунтовано необхідність розширення співпраці між закладами освіти та роботодавцями, модернізації освітніх програм відповідно до потреб ринку праці, а також вдосконалення правового регулювання дуальної освіти. Запропоновано рекомендації щодо подальшого розвитку ДФЗО в Україні, зокрема через діджиталізацію освітнього процесу, популяризацію дуальної освіти серед підприємств та інтеграцію нових спеціальностей.

Ключові слова: дуальна освіта, співпраця університетів і бізнесу, професійна підготовка, інтеграція освіти і виробництва, модернізація освіти.

This article examines the current state, factors, and conditions influencing the development of dual education in Ukraine. The research is based on an analysis of the implementation of the dual form of education in higher education institutions within the framework of a pilot project initiated by the Ministry of Education and Science of Ukraine. The study highlights the key trends in the development of dual education, the degree of its integration into the system of professional training, and the impact of external factors such as COVID-19 restrictions and the ongoing war on the implementation of DFE. The findings indicate that the adoption of dual education in Ukraine remains uneven, with significant variations across regions and fields of study. The highest levels of engagement in dual education have been observed in technical and economic disciplines, particularly in fields such as electrical engineering, mechanical engineering, automation, finance, and management. In contrast, there is limited integration of DFE into areas such as law, marketing, tourism, and the hospitality industry, which signals the need for broader sectoral expansion. Despite the proven benefits of dual education, several challenges hinder its full-scale implementation in Ukraine. These include insufficient collaboration between universities and employers, the absence of standardized legal regulations governing dual education programs, and the need for flexible educational models that align with the rapidly changing labor market. Additionally, the war has introduced new difficulties, such as disruptions in employer partnerships, logistical challenges for students, and reduced institutional capacity to maintain dual education initiatives. To address these issues, the study emphasizes the importance of strengthening partnerships between universities and businesses, revising educational curricula to ensure they align with labor market needs, and enhancing the legal framework supporting dual education. The research suggests that the digitalization of educational processes, including the use of virtual simulations, online internships, and remote monitoring tools, can significantly enhance the effectiveness of dual education. Moreover, increasing public awareness and promoting dual education among new industries and enterprises will facilitate higher graduate employability rates and foster sustainable economic development.

Keywords: dual education, university-business cooperation, professional training, education and industry integration, modernization of education.

Постановка проблеми. У сучасних умовах глобалізації та технологічних змін ринок праці висуває все вищі вимоги до підготовки фахівців. Роботодавці прагнуть залучати працівників, які не лише мають ґрунтовні теоретичні знання, а й володіють необхідними практичними навичками для ефективного виконання професійних обов'язків. Саме тому дуальна форма здобуття освіти (ДФЗО) стає одним із ключових інструментів реформування системи вищої освіти України. Вона дозволяє інтегрувати навчальний процес із реальними умовами роботи, забезпечуючи студентам можливість здобуття практичного досвіду під час навчання.

Попри активний розвиток дуальної освіти в багатьох країнах Європи, в Україні цей процес перебуває на стадії становлення. З 2019 року Міністерство освіти і науки України реалізує пілотний проєкт із впровадження дуальної освіти у закладах вищої освіти (ЗВО) та закладах фахової передвищої освіти (ЗФПО). Водночас аналіз ефективності запроваджених програм показує значні регіональні диспропорції, недостатнє охоплення окремих спеціальностей та низку системних викликів, пов'язаних із організаційними, нормативно-правовими та економічними аспектами впровадження дуальної освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. За останні роки тема дуальної освіти активно обговорюється у наукових дослідженнях, що підтверджує її значення для трансформації освітнього процесу. Аналіз наукових публікацій дозволяє окреслити основні напрями досліджень, визначити їхні досягнення, а також виявити прогалини у вивченні проблеми.

Завадська Д. В. у своїй роботі «Дуальна форма здобуття освіти: особливості реалізації в Україні» аналізує специфіку впровадження дуальної освіти, наголошуючи на необхідності удосконалення нормативно-правової бази та розширення співпраці між закладами освіти та підприємствами. Авторка підкреслює, що відсутність єдиного правового регулювання цього процесу є однією з ключових перешкод для ефективного впровадження дуальної освіти.

Кузнецова І. О. розглядає дуальну освіту як механізм інтеграції України в міжнародний освітній простір. Авторка наголошує, що дуальна освіта є ефективним інструментом не лише підготовки фахівців, але й модернізації національної системи освіти відповідно до європейських стандартів.

Канаш О. Є., Жукова О. Ю. аналізують дуальну освіту як засіб вирішення економічних проблем. Зокрема, вони розробляють дорожню карту імплементації дуального підходу та наголошують на важливості залучення роботодавців до навчального процесу.

Попередні дослідження приділяли увагу нормативно-правовим аспектам, міжнародному досвіду та організаційним підходам до впровадження ДФЗО. Водночас, попри значну кількість праць, недостатньо дослідженими залишаються такі питання, як адаптація дуальної освіти до умов кризових ситуацій (зокрема війни), визначення її ефективності в різних галузях економіки та розробка механізмів підвищення її доступності для студентів різних спеціальностей.

Дана стаття доповнює попередні дослідження, аналізуючи сучасний стан дуальної освіти в Україні, виявляючи чинники, що впливають на її розвиток, та пропонуючи шляхи удосконалення механізмів її реалізації.

Формулювання цілей статті. Метою даного дослідження є аналіз сучасного стану дуальної освіти в Україні, виявлення основних чинників, що впливають на її розвиток, та визначення умов для її подальшої інтеграції в систему вищої освіти.

Завдання дослідження є оцінити рівень поширеності дуальної освіти в Україні, визначивши кількість ЗВО, що впроваджують ДФЗО, та основні спеціальності, які беруть участь у пілотних проєктах. Необхідним є визначення перспективних напрямів розвитку дуальної освіти в Україні, зокрема її розширення у сферах економіки, інформаційних технологій, права та туризму.

Очікується, що результати дослідження сприятимуть підвищенню якості підготовки фахівців, збільшенню рівня працевлаштування випускників та посиленню ролі дуальної освіти у формуванні конкурентоспроможної робочої сили України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інтеграція дуальної освіти є ефективним засобом подолання існуючих проблем у системі вищої освіти. Вона сприяє розвитку конкурентоспроможних фахівців, які готові до викликів сучасного ринку праці, та формує основу для зміцнення взаємодії між університетами і бізнесом [1]. Реалізація цієї концепції має потенціал суттєво підвищити якість підготовки кадрів і відповідність освітніх програм потребам економіки.

З 2013 року в Україні реалізуються ініціативи із популяризації дуальної вищої освіти

й упровадження дуальної форми здобуття освіти (ДФЗО) для закладів фахової передвищої та вищої освіти. За результатами трьох років експерименту із запровадження ДФЗО, що проводиться Міністерством освіти і науки України із 2019 р. Наказом МОНУ від 15.09.2021 № 991 «Про внесення змін до наказу Міністерства освіти і науки України від 15.10.2019 № 1296» змінено склад учасників експерименту: значно розширено перелік закладів освіти, спеціальностей та підприємств-партнерів [2]. Однак на процес запровадження дуальної вищої та фахової передвищої освіти вплинули два роки карантинних обмежень через COVID-19, а потім – повномасштабне вторгнення Російської Федерації.

Проте Україні вдалося не тільки забезпечити неперервність освітнього процесу протягом війни, але й продовжити процес реформування системи освіти, зокрема, роботу із упровадження дуальної форми здобуття освіти (ДФЗО) [3] (див. Табл. 1).

Згідно зі звітом за результатами третього року пілотного проєкту, дослідження проводилось серед 52 закладів вищої освіти (ЗВО), які долучились до впровадження ДФЗО в Україні. Це становить 16,6% від загальної кількості ЗВО (314), що демонструє поступову, проте ще недостатню інтеграцію дуальної освіти в систему вищої освіти країни [4; 5].

Результати показують нерівномірний рівень залученості закладів освіти залежно

Таблиця 1

Кількість ЗВО за областями, що приймала участь у пілотному проєкті в закладах вищої освіти з підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти

№ з/п	Область	Кількість ЗВО	З них беруть участь у проєкті	Питома вага, %	Звітували за результатом
1	Вінницька	12	2	16,7%	1
2	Волинська	8	0	0,0%	0
3	Дніпропетровська	29	6	17,2%	4
4	Донецька	0	0	н/д	0
5	Житомирська	5	1	20,0%	1
6	Закарпатська	7	1	14,3%	1
7	Запорізька	12	3	25,0%	2
8	Івано-Франківська	10	2	20,0%	1
9	Київська та м. Київ	90	10	13,3%	7
10	Кіровоградська	7	2	28,6%	1
11	Луганська	0	0	н/д	0
12	Львівська	21	4	14,3%	1
13	Миколаївська	9	0	0,0%	0
14	Одеська	21	3	14,3%	2
15	Полтавська	8	4	50,0%	1
16	Рівненська	7	1	14,3%	1
17	Сумська	6	3	50,0%	2
18	Тернопільська	6	1	16,7%	1
19	Харківська	30	6	20,0%	2
20	Херсонська	0	0	н/д	0
21	Хмельницька	11	0	0,0%	0
22	Черкаська	8	2	25,0%	0
23	Чернівецька	3	0	0,0%	0
24	Чернігівська	4	1	25,0%	0
	Україна	314	52	16,6%	28

Джерело: власна розробка авторів [4]

від регіону. Так, найбільш активними областями щодо впровадження дуальної освіти стали Полтавська (50,0%), Сумська (50,0%) та Кіровоградська (28,6%) області, тоді як у Волинській, Миколаївській, Хмельницькій, Чернівецькій та ряді інших областей дуальна освіта не запроваджувалася в рамках проєкту.

Особливу увагу варто приділити Київській області та м. Києву, де з 90 ЗВО лише 10 долучилися до проєкту, що становить 13,3%, хоча ця цифра є найбільшою у кількісному вираженні. Разом із Дніпропетровською (6 ЗВО) та Харківською областями (6 ЗВО), Київська область демонструє найактивнішу участь.

Однак, значна кількість закладів, які беруть участь у проєкті, не надали звітності за результатами реалізації дуальної освіти. Загалом із 52 ЗВО, що впроваджують ДФЗО, звітність надали лише 28 закладів (53,8%), що ускладнює оцінку ефективності запроваджених змін.

Аналіз переліку спеціальностей, які брали участь у пілотному проєкті упродовж 2019–2023 рр., демонструє широке охо-

плення різних галузей знань – від гуманітарних і соціальних дисциплін до інженерних та технічних спеціальностей. Усього у переліку 73 спеціальності, що свідчить про високий рівень зацікавленості у впровадженні ДФЗО (див. Табл. 2). Проте охоплення спеціальностей є нерівномірним – деякі напрями представлені лише однією програмою, тоді як інші мають значну кількість освітніх програм, що беруть участь у пілотному проєкті.

Аналіз кількості програм у розрізі спеціальностей показує, що найбільше залучені до пілотного проєкту технічні та інженерні напрями. Серед найбільш представлених спеціальностей: 141 Електроенергетика, електротехніка та електромеханіка – 22 програми; 133 Галузеве машинобудування – 20 програм; 151 Автоматизація та комп'ютерно-інтегровані технології – 12 програм; 131 Прикладна механіка – 11 програм; 072 Фінанси, банківська справа та страхування – 11 програм; 073 Менеджмент – 10 програм; 192 Будівництво та цивільна інженерія – 9 програм; 201 Агрономія – 9 програм [2].

Таблиця 2

Перелік спеціальностей, які було заявлено у переліку ЗВО для впровадження упродовж 2019–2023 рр. пілотного проєкту з підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти

Назва спеціальності	Кількість
141 Електроенергетика, електротехніка та електромеханіка	22
133 Галузеве машинобудування	20
151 Автоматизація та комп'ютерно-інтегровані технології	12
072 Фінанси, банківська справа та страхування 131 Прикладна механіка	11
073 Менеджмент	10
192 Будівництво та цивільна інженерія 201 Агрономія	9
014 Середня освіта 051 Економіка 122 Комп'ютерні науки 204 Технологія виробництва та переробки продукції 211 Ветеринарна медицина	8
071 Облік та оподаткування	7
181 Харчові технології 184 Гірництво 193 Геодезія та землеустрій 208 Агроінженерія	6
076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність 274 Автомобільний транспорт	5
274 Автомобільний транспорт	5
Інші спеціальності	95

Джерело: власна розробка авторів [2; 4]

Такий розподіл свідчить про активний інтерес до впровадження ДФЗО в сферах, які потребують поєднання глибокої теоретичної підготовки з практичною роботою на виробництві або в реальному бізнес-середовищі.

Попри значне охоплення інженерно-технічних і економічних напрямів, існують галузі, де дуальна освіта майже не розвивається. Наприклад, лише одна програма представлена у таких сферах: 013 Початкова освіта, 081 Право, 171 Електроніка, 226 Фармація, промислова фармація, 231 Соціальна робота, 272 Авіаційний транспорт, 263 Цивільна безпека.

Також обмежене представлення у сфері готельно-ресторанного бізнесу та туризму – 241 Готельно-ресторанна справа (3 програми) та 242 Туризм і рекреація (2 програми), що свідчить про потенційні перспективи для активнішого впровадження дуальної освіти у цій галузі [6].

До пілотного проєкту залучені такі економічні спеціальності, що також представлені в Одеському національному економічному університеті: 051 Економіка – 8 програм, 071 Облік та оподаткування – 7 програм, 072 Фінанси, банківська справа та страхування – 11 програм, 073 Менеджмент – 10 програм, 075 Маркетинг – 4 програми, 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність – 5 програм, 292 Міжнародні економічні відносини – 1 програма.

Дуальна освіта у сфері економіки є надзвичайно актуальною, оскільки підготовка фахівців, здатних швидко адаптуватися до реального бізнес-середовища, є критичною умовою для підвищення конкурентоспроможності випускників. Також особливо важливим є залучення підприємств до підготовки спеціалістів, що дозволяє зменшити витрати на їх адаптацію на ринку праці.

Сучасний ринок праці вимагає висококваліфікованих спеціалістів у сфері інформаційних технологій, тому варто відзначити активне включення ІТ-спеціальностей у дуальну освіту: 113 Прикладна математика – 1 програма, 121 Інженерія програмного забезпечення – 2 програми, 122 Комп'ютерні науки – 8 програм, 123 Комп'ютерна інженерія – 3 програми, 124 Системний аналіз – 1 програма, 126 Інформаційні системи та технології – 2 програми.

Результати дослідження показують, що хоча ІТ-галузь є однією з найбільш перспективних, її охоплення у проєкті все ще є недостатнім. З огляду на високий попит на спеціалістів у сфері програмування та штучного інтелекту, варто посилювати інтеграцію дуальної освіти у цю галузь.

Важливим є значне представлення дуальної освіти у сфері енергетики та промислового виробництва: 141 Електроенергетика, електротехніка та електромеханіка – 22 програми, 151 Автоматизація та комп'ютерно-інтегровані технології – 12 програм, 133 Галузеве машинобудування – 20 програм, 131 Прикладна механіка – 11 програм, 145 Гідроенергетика – 1 програма, 142 Енергетичне машинобудування – 3 програми.

Це свідчить про високий рівень інтересу до впровадження практико-орієнтованого навчання у технічній сфері, що відповідає актуальним потребам промисловості.

Аналіз даних щодо чисельності здобувачів освіти, які навчалися за дуальною формою у 2021–2022 н.р., демонструє значні зміни у залученості студентів та кількості закладів освіти, що продовжували реалізацію ДФЗО після початку воєнних дій (див. Табл. 3).

Таблиця 3

Статистика щодо ЗВО та здобувачів освіти, які навчалися за ДФЗО у 2021–2022 н.р

Освітній ступінь/ освітньо- професійний ступінь	Кількість здобувачів освіти, які навчалися за ДФЗО у 2021/2022 н.р. до 24.02.2022 (за даними ЗО)			Кількість здобувачів освіти, які навчалися за ДФЗО у 2021/2022 н.р. після 24.02.2022 (за даними ЗО)		Кількість закладів освіти, що мали здобувачів освіти на ДФЗО	
	Всього	Чол	Жін	Чол	Жін	До 24.02.2022	Після 24.02.2022
Бакалавр	347	242	105	174	68	20	15
Магістр	238	124	114	91	108	18	16

Джерело: [4]

До 24 лютого 2022 року дуальну освіту здобували 585 осіб, з яких 347 осіб на бакалавраті та 238 осіб на магістерських програмах. Після початку війни відбулося скорочення чисельності студентів, які продовжили навчання за ДФЗО, що пов'язано з вимушеною міграцією, нестабільністю роботи підприємств-партнерів та іншими соціально-економічними факторами. Чисельність бакалаврів у ДФЗО скоротилася з 347 до 242 осіб, тобто зменшилася на 30,3%. Чисельність магістрів у ДФЗО знизилася з 238 до 124 осіб, що становить 47,9% скорочення.

Ці показники свідчать про те, що бакалаврські програми були стійкішими до змін, порівняно з магістерськими, що може бути пов'язано з тривалістю навчання, рівнем залученості студентів у навчальний процес та особливостями організації дуальної освіти [7].

До початку війни серед здобувачів дуальної освіти переважали чоловіки (242 особи, або 41,4% від загальної кількості), тоді як жінки становили 40,2% (238 осіб). Проте після 24 лютого 2022 року спостерігалася зміна гендерного балансу: серед бакалаврів кількість чоловіків скоротилася на 28,1%, жінок – на 35,2%; серед магістрів кількість чоловіків знизилася на 26,6%, а жінок – на 47,3%.

Очевидно, що чоловіки, які здобували освіту за дуальною формою, зіштовхнулися із додатковими викликами, такими як мобілізація або зміна професійної діяльності у зв'язку з економічною нестабільністю. Водночас зниження кількості жінок у дуальній освіті в магістратурі виявилось більш суттєвим, що може пояснюватися міграцією, збільшенням навантаженням на сімейні обов'язки та втратою можливостей для практичної підготовки через призупинення діяльності підприємств-партнерів [8].

До початку війни за дуальною формою освіти навчали 38 закладів освіти (20 – для бакалаврату, 18 – для магістратури). Після 24 лютого 2022 року ця кількість скоротилася: кількість ЗВО, що здійснювали ДФЗО для бакалаврів, зменшилася на 25% (з 20 до 15 закладів), кількість ЗВО, що реалізовували дуальну освіту для магістрів, знизилася на 11% (з 18 до 16 закладів).

Це свідчить про те, що частина університетів була змушена відмовитися від реалізації ДФЗО через складнощі, пов'язані з безпекою, втратою партнерств з підприємствами або змінами у політиці навчального процесу.

Аналіз переліку закладів вищої освіти, що продовжили навчання студентів за дуаль-

ною освітою після 24.02.2022, демонструє суттєві зміни в організації навчального процесу та адаптації ЗВО до нових викликів (див. Табл. 4).

Серед 16 університетів, які змогли продовжити впровадження ДФЗО, переважають технічні та аграрні заклади, що пояснюється необхідністю практичної підготовки студентів у сфері технологічних, виробничих та інженерних спеціальностей.

Розподіл студентів за гендерним показником свідчить про значну кількісну перевагу чоловіків на бакалавраті та майже рівну кількість чоловіків і жінок на рівні магістратури: бакалаврат: 174 чоловіки (71,9%) та 68 жінок (28,1%); магістратура: 91 чоловік (45,7%) та 108 жінок (54,3%).

Значна перевага чоловіків серед бакалаврів пояснюється тим, що в умовах воєнного стану студентам-чоловікам було складніше залишати навчальні заклади через обмеження щодо виїзду за кордон. У той же час, серед магістрантів кількість жінок перевищує кількість чоловіків, що може бути пов'язано з їхньою більшою зацікавленістю у продовженні навчання та академічній кар'єрі.

У переліку університетів, які зберегли дуальну форму навчання, переважають технічні, аграрні та педагогічні ЗВО. Зокрема:

Аграрні університети (Львівський національний університет природокористування, Вінницький національний аграрний університет) продовжили підготовку студентів у сфері аграрних наук, що є критично важливим для економіки країни.

Технічні університети (Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», Національний технічний університет «Дніпровська політехніка», Національний університет «Запорізька політехніка») зберегли можливість практичної підготовки у сфері машинобудування, інженерії, ІТ-технологій.

Педагогічні університети (Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка) зосередилися на підготовці вчителів, що критично важливо для підтримки освітнього сектору в умовах війни.

Значною є участь Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут», який має найбільшу кількість студентів, що залишилися на дуальній формі навчання – 72 бакалаври та 39 магістрів.

Аналізуючи загальну кількість студентів, які залишилися в системі ДФЗО після 24.02.2022, спостерігається певний дисбаланс – значна перевага бакалаврату (242 студенти) над

Таблиця 4

Перелік ЗВО які навчали здобувачів освіти на ДФЗО після 24.02.2022

№ з/п	Назва ЗВО	Бакалаврат		Магістратура	
		Чол	Жін	Чол	Жін
1	Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка	4	21	13	62
2	Івано-Франківський національний технічний університет нафти та газу	35	16	10	5
3	Криворізький національний університет	10	0	11	4
4	Львівський національний університет природокористування	3	1	2	1
5	Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»	27	6	0	0
6	Національний університет «Запорізька політехніка»	13	3	4	2
7	Національний університет харчових технологій	3	0	1	0
8	Національний університет водного господарства та природокористування	6	0	1	0
9	Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»	72	20	39	9
10	Одеська національна академія харчових технологій	2	0	0	0
11	Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя	0	1	1	0
12	Вінницький національний аграрний університет	0	0	0	1
13	Київський національний університет імені Тараса Шевченка	0	0	1	4
14	Поліський національний університет	0	0	2	3
15	Український державний університет науки і технологій	0	0	3	2
16	Університет державної фіскальної служби України	0	0	3	15
-	Всього:	174	68	91	108

Джерело: власна розробка авторів [4]

магістратурою (199 студентів). У педагогічних університетах та вищих навчальних закладах економічного спрямування магістратура зберегла відносно більшу чисельність, ніж бакалаврат, що свідчить про стійкість цього рівня освіти до кризових явищ.

Ця тенденція може пояснюватися тим, що магістранти, як правило, мають більше можливостей для навчання в дистанційному форматі та часто поєднують навчання з професійною діяльністю.

Аналіз даних свідчить про те, що війна суттєво вплинула на реалізацію дуальної освіти в Україні, проте окремі університети змогли зберегти цю модель навчання, адаптуючись до нових умов. Зниження чисельності здобувачів на 30–50% залежно від рівня освіти, а також скорочення кількості ЗВО, що реалізують ДФЗО, є очікуваним наслідком кризових

обставин. Більшість ЗВО, що продовжили ДФЗО, належать до технічних і аграрних напрямів, що підтверджує критичну важливість цих галузей для відновлення економіки України.

Надалі розвиток дуальної освіти потребує розширення інструментів діджиталізації, удосконалення дистанційних методів навчання та активної співпраці з роботодавцями. Це дозволить не лише зберегти цей формат підготовки фахівців, а й зробити його більш ефективним та доступним в умовах постійних викликів сучасності.

Проте деякі позитивні аспекти все ж можна виділити. Відносна стійкість бакалаврських програм – порівняно менше скорочення, що свідчить про більшу адаптивність цього рівня освіти. Збереження участі університетів – хоча частина закладів освіти припинила

впровадження ДФЗО, більшість все ж змогли продовжити підготовку студентів у цьому форматі. Перспективи відновлення – у майбутньому, після стабілізації економічної ситуації та ринку праці, є можливість відновлення та розширення програм дуальної освіти.

З огляду на результати дослідження, рекомендовано розробити нові моделі співпраці з роботодавцями, адаптувати механізми організації ДФЗО в умовах нестабільності та покращити систему підтримки студентів, які навчаються за дуальною формою. Це сприятиме збереженню та розвитку ефективної інтеграції дуальної освіти у систему вищої освіти України.

Аналіз пілотного проекту з впровадження дуальної освіти демонструє значний інтерес до цього формату підготовки у різних сферах, однак зберігається нерівномірний розподіл за спеціальностями.

Результати дослідження підкреслюють необхідність розширення дуальної освіти у сферах ІТ, права, маркетингу та туризму, підвищення рівня інтеграції з бізнесом, особливо у галузі фінансів, менеджменту та підприємництва, розвитку співпраці між університетами та роботодавцями для забезпечення якісної практичної підготовки студентів, популяризації дуальної освіти серед нових галузей та підприємств, що дозволить збільшити рівень працевлаштування випускників.

Впровадження дуальної освіти в Україні має значний потенціал для модернізації освітньої системи, однак необхідні подальші заходи для її ефективної інтеграції у всі ключові галузі економіки.

Висновки. Результати дослідження підтверджують, що дуальна освіта є ефективним інструментом підготовки висококваліфі-

кованих фахівців, які поєднують ґрунтовні теоретичні знання з практичними навичками. Впровадження дуальної форми здобуття освіти (ДФЗО) в Україні, незважаючи на суттєві виклики, демонструє позитивні тенденції. Протягом останніх років спостерігається зростання кількості закладів вищої освіти (ЗВО) та закладів фахової передвищої освіти (ЗФПО), які інтегрують цей підхід у свої освітні програми, що свідчить про поступове впровадження нових освітніх стандартів, орієнтованих на ринок праці.

Попри зусилля Міністерства освіти і науки України та університетської спільноти щодо розвитку ДФЗО, аналіз результатів пілотного проекту засвідчив, що її поширення є нерівномірним як у розрізі регіонів, так і за спеціальностями. Найбільший інтерес до дуальної освіти виявляють заклади, що готують фахівців у технічних, інженерних та економічних напрямках, тоді як гуманітарні спеціальності залучені до процесу менш активно. Водночас спостерігається недостатній рівень інтеграції ДФЗО в інформаційно-комунікаційних технологіях, правознавстві та сфері туризму.

Крім того, впровадження дуальної освіти відбувається у складних соціально-економічних умовах, що є додатковим викликом для її розвитку. Війна та пов'язані з нею ризики, зокрема вимушена міграція студентів, порушення співпраці з роботодавцями та нестабільність ринку праці, суттєво вплинули на функціонування ДФЗО. Аналіз чисельності здобувачів освіти показав значне скорочення кількості студентів, які змогли продовжити навчання за дуальною формою після 24 лютого 2022 року, що свідчить про необхідність розробки кризостійких механізмів для підтримки цієї освітньої моделі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Завадська Діана Володимирівна. Дуальна форма здобуття освіти: особливості реалізації в Україні. Економіка, фінанси, банківська справа та освіта: сучасні виклики та інновації: збірник матеріалів VII Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції (Одеса 26-27 травня 2022 р.): Одеса : ОНЕУ, 2022. 258 с. С. 253–256.
2. Наказ № 850 від 23.09.2022 р. про внесення змін до наказу Міністерства освіти і науки про переліку закладів фахової передвищої та вищої освіти для впровадження упродовж 2019-2023 року пілотного проекту з підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти за обраними спеціальностями, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 15.10.2019 № 1296. URL: <https://surl.li/vqggsu>
3. Кузнецова І. О. Дуальна освіта як складова інтеграції України у міжнародний освітній простір // «Виклики та перспективи розвитку міжнародного бізнесу та вищої освіти»: тези доповідей, міжнар. наук.–практ. конф., 28-29 жовтня 2021 р. Львів, Національний лісотехнічний університет України. С. 153-155.
4. Аналітичний звіт за результатами третього року пілотного проекту, що реалізується відповідно до Наказу МОНУ від 15.10.2019 № 1296 «Щодо запровадження пілотного проекту в закладах фахової передвищої та вищої освіти з підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти» / автори: О. Бучинська,

О. Давліканова, Т. Іщенко, І. Лилик, А. Чайковська, О. Яшкіна. Київ : ТОВ «Вістка», 2022. 100 с. URL: <https://surl.li/brumi>

5. Канаш О. Є., Жукова О. Ю. Дуальна освіта як інструмент розв'язання актуальних економічних проблем. *Причорноморські економічні студії*. № 54. Одеса, 2020. С. 172–180.

6. Канаш О. Є., Парсяк В. Н. Дорожня карта імплементації дуальної форми навчання у закладах вищої освіти. *Науковий погляд: економіка та управління*. 2022. № 2 (78). С. 38–45.

7. Кузнєцова О. В., Шикіна О. В. Сучасний стан розвитку дуальної освіти України / Глокалізаційні аспекти інноваційного розвитку економіки: збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених (Одеса, 18 жовтня 2024 р.). Одеса : ONEU, 2024. 360 с. С. 181–182.

8. Шикіна О., Кузнєцова О. (2024). Дуальна освіта як інструмент інтеграційного розвитку готельних мереж. *Економіка та суспільство*, (60). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-60-27> URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3566/3498>

REFERENCES:

1. Zavadzka D. V. (2022) Dualna forma zdobuttia osvity: osoblyvosti realizatsii v Ukraini [Dual form of education: features of implementation in Ukraine]. *Ekonomika, finansy, bankivska sprava ta osvita: suchasni vyklyky ta innovatsii: zbirnyk materialiv VII Mizhnarodnoi nauково-praktychnoi Internet-konferentsii* (Odesa, May 26-27, 2022). Odesa: ONEU, pp. 253–256. (in Ukrainian)

2. Nakaz № 850 vid 23.09.2022 r. pro vnesennia zmin do nakazu Ministerstva osvity i nauky pro perelik zakladiv fakhovoi peredvyshchoi ta vyshchoi osvity dlia vprovadzhennia uprodovzh 2019–2023 roku pilotnoho proiektu z pidhotovky fakhivtsiv za dualnoiu formoiu zdobuttia osvity za obranymy spetsialnostiamy, zatverdzheno nakazom Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 15.10.2019 № 1296 [Order No. 850 dated September 23, 2022, on amendments to the order of the Ministry of Education and Science on the list of vocational and higher education institutions for the implementation of the pilot project on training specialists under the dual education system during 2019–2023, approved by the order of the Ministry of Education and Science of Ukraine dated October 15, 2019, No. 1296]. Available at: <https://surl.li/vqggsu> (accessed January 29, 2025). (in Ukrainian)

3. Kuznetsova I. O. (2021) Dualna osvita yak skladova intehtratsii Ukrainy u mizhnarodnyi osvitnii prostir [Dual education as a component of Ukraine's integration into the international educational space]. *Vyklyky ta perspektyvy rozvytku mizhnarodnoho biznesu ta vyshchoi osvity: tezy dopovidei, Mizhnar. nauk.-praktychna konf.* (Lviv, October 28-29, 2021). Lviv: Natsionalnyi lisotekhnichniy universytet Ukrainy, pp. 153–155. (in Ukrainian)

4. Analychnyi zvit za rezultatamy tretioho roku pilotnoho proektu, shcho realizuietsia vidpovidno do Nakazu MONU vid 15.10.2019 № 1296 «Shchodo zaprovadzhennia pilotnoho proektu v zakladakh fakhovoi peredvyshchoi ta vyshchoi osvity z pidhotovky fakhivtsiv za dualnoiu formoiu zdobuttia osvity» [Analytical report on the results of the third year of the pilot project implemented in accordance with the Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine dated October 15, 2019, No. 1296 "On the introduction of a pilot project in vocational and higher education institutions for training specialists under the dual education system"] / Authors: O. Buchynska, O. Davlikanova, T. Ishchenko, I. Lylik, A. Chaikovska, O. Yashkina. Kyiv: TOV "Vistka", 2022, 100 p. Available at: <https://surl.li/brumi> (accessed January 29, 2025). (in Ukrainian)

5. Kanash O. Ye., Zhukova O. Yu. (2020) Dualna osvita yak instrument rozv'iazannia aktualnykh ekonomichnykh problem [Dual education as a tool for solving current economic problems]. *Prychornomorski ekonomichni studii*, no. 54, pp. 172–180. (in Ukrainian)

6. Kanash O. Ye., Parsyak V. N. (2022) Dorozhnia karta implementatsii dualnoi formy navchannia u zakladakh vyshchoi osvity [Roadmap for the implementation of the dual form of education in higher education institutions]. *Naukovyi pohliad: ekonomika ta upravlinnia*, no. 2(78), pp. 38–45. (in Ukrainian)

7. Kuznietsova O. V., Shykina O. V. (2024) Suchasnyi stan rozvytku dualnoi osvity Ukrainy [The current state of development of dual education in Ukraine]. *Hlokalizatsiini aspekty innovatsiinoho rozvytku ekonomiky: zbirnyk materialiv Vseukrainskoi nauково-praktychnoi konferentsii molodykh vchenykh* (Odesa, October 18, 2024). Odesa: ONEU, pp. 181–182. (in Ukrainian)

8. Shykina O., Kuznietsova O. (2024) Dualna osvita yak instrument intehtratsiinoho rozvytku hotelnykh merezh [Dual education as a tool for the integration development of hotel chains]. *Ekonomika ta suspilstvo*, no. 60. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-60-27>. Available at: <https://surl.li/wqfopd> (accessed January 29, 2025). (in Ukrainian)